

THE RETROSPECTIVE ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL ETHICS OF THE TEACHER

In the article sights of foreign philosophers, teachers at professional ethics development are analysed. Ideological features of pedagogical ethics, the form of display and methodology of ethical and pedagogical interaction are considered.

Key words: professional ethics of the teacher, formation of ethical outlook, norm of pedagogical ethics, morality.

УДК 37.013.42

Тименко В. М.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ ДЛЯ ДИТЯЧИХ БУДИНКІВ СІМЕЙНОГО ТИПУ
В НІМЕЧЧИНІ**

У статті висвітлено особливості системи освіти майбутніх вихователів для дитячих будинків сімейного типу в Німеччині, аналізується зміст навчальних програм, а також особливості формування професійної компетентності майбутніх вихователів.

Ключові слова: комунікативна педагогіка, професійна підготовка, вихователь дитячого будинку, навчальна програма.

Соціальний розвиток ФРН, починаючи з середини 60-х років ХХ століття, був спрямований на створення суспільства високої продуктивності праці, що ґрунтується на кооперації всіх суспільних класів і груп. Упровадження в життя цієї політичної концепції мало вагоме економічне підґрунтя: переважна більшість населення дістала достатнє матеріальне забезпечення, в країні були відсутні різкі розбіжності у матеріальному добробуті населення, ФРН увійшла до числа найрозвиненіших світових держав.

За такої ситуації виховання й навчання як чинники соціального перетворення набули не лише вагомшого значення, але й нового характеру: виховання почали здійснювати на основі педагогічної взаємодії. Державне замовлення педагогічній науці полягало у розробці і реалізації концепції “соціального навчання”. Перед навчально-виховними закладами ставилося завдання забезпечити оптимальний безконфліктний розвиток особистості, сформувати у неї уміння налагодження позитивних взаємовідносин у соціальній групі.

У новій політичній атмосфері почали розвиватися нові філософські вчення, педагогічні концепції, які спрямовувалися на налагодження діалогу культур, комунікацію, толерантність. На передній план виходить філософія спілкування і комунікативна педагогіка. Це пояснюється тим, що одна з основних функцій спілкування полягає у подоланні обмеженості індивідуального досвіду і наданні індивіду можливості засвоїти досвід, вироблений іншими, з метою збагачення власного досвіду. Процес виховання, що здійснюється на основі спілкування, пов’язується з духовним збагаченням, воно стає інструментом культури, що сприяє формуванню ціннісної свідомості індивіда, його відношенню до інших і до самого себе. Спілкування виступає стрижневою системостворюючою категорією комунікативної педагогіки.

У комунікативній педагогіці перевага віддається активним методам навчання: дискусії, драматизації, обговоренню проблем даного навчального закладу, проблемам середовища і суспільства, питанням моралі і етики. Вагомого значення в комунікативній педагогіці надається вирішенню питань створення культурного клімату свого освітньо-виховного закладу, зумовленого передусім новим стилем спілкування і комунікації між учнями та представниками педагогічного персоналу. Новий стиль спілкування визначається переважно аргументацією, домовленістю, критичними зауваженнями, відкритістю. Новий

стиль комунікації характеризують і такі ознаки, які можна позначити термінами “раціоналізація”, “ефективність”, “діловитість”. На основі положень комунікативної педагогіки передбачається ефективніше розв’язання гострих соціальних проблем, суперечностей, конфліктів, тому що соціально-культурне життя відтворюється за умов взаємодії і порозуміння.

Основним напрямом освітянської політики в Німеччині нині є виховання молодих людей самостійними громадянами, які готові взяти на себе відповідальність у демократичній державі. Сучасні педагоги роблять істотний внесок у розробку системи соціального виховання, намагаючись взяти під контроль всі основні сфери життєдіяльності молоді: навчання, професійну підготовку, працю. Підтримуючи положення комунікативної педагогіки, вони вважають, що соціалізація – це передусім розвиток основоположних якостей і здібностей підростаючої особистості, що у процесі соціалізації індивід прагне до самореалізації, самоствердження.

Найбільш розвиненим напрямом соціальної педагогіки в Німеччині є педагогіка виробництва – галузь професійної педагогіки, яка досліджує проблеми професійного навчання. Проблематика, що розробляється у цій сфері, слугує практичним вимогам виробництва. Вони пов’язані з питаннями професійного визначення молоді, її професійної орієнтації, безпосереднього включення молодого покоління у світ праці, адаптації до умов виробництва.

Соціологи Німеччини вважають, що сучасне промислове виробництво має певну загрозу для повноцінного розвитку особистості, що зумовлюється ієрархічною структурою виробництва, яка визначає відповідний стиль управління, перетворення робітника у простого виконавця певних функцій. Це є причиною виникнення знеособлення і відчуження. На думку соціальних педагогів, педагогіка виробництва покликана протистояти цій загрозі системою виховних заходів, які перебувають у відповідності до вимог людських відносин, розробки рекомендацій для керівництва, проведення просвітницької діяльності серед робітничих кадрів. Завданням соціальних педагогів є створення на виробництві сприятливого психологічного клімату, прийняттого стилю керівництва й управління, щоб кожен працівник відчував себе співучасником загальної справи, зацікавленим партнером.

Продовжуючи традиції історично шанованого в Німеччині соціально-педагогічного руху першої третини ХХ ст., сучасна соціальна педагогіка успадкувала від нього неоднорідність і багатоплановість концепцій. У кінці 70-х років тут намітилась тенденція до визначення соціальної педагогіки як педагогічно організованої системи громадської допомоги, необхідної підростаючому поколінню для його успішного включення в громадське життя.

Отже, соціальні педагоги у Німеччині виконують надзвичайно важливу функцію, зумовлену потребою надання допомоги традиційним системам шкільного і сімейного виховання. Нині необхідним є цілий комплекс соціально-педагогічних інститутів, призначених включитися у вирішення сучасних завдань виховання і соціалізації підростаючих поколінь.

У цій статті поставлено за мету висвітлити особливості системи освіти майбутніх вихователів для дитячих будинків сімейного типу в Німеччині.

Замітимо, що на сьогоднішній день в Німеччині функціонує широко диференційована сфера соціально-педагогічної діяльності, що включає заклади для підтримки сімейного виховання, дитсадки, групи продовженого дня, виховання в дитбудинках та інтернатах, центри позашкільної дитячої й підліткової діяльності та ін.

Для успішного функціонування цієї багатоаспектної діяльності соціально-педагогічної сфери в Німеччині функціонує диференційована, ієрархічно упорядкована структура професійної підготовки кадрів соціальних педагогів чотирьох освітньо-професійних рівнів. Підготовка соціальних педагогів у Німеччині здійснюється на допрофесійному рівні, на рівні професійних училищ, на рівні середньої спеціальної освіти, на рівні вищої освіти.

Допрофесійну підготовку майбутні соціальні працівники у Німеччині одержують в основному, беручи участь у діяльності різних добровільних організацій: Червоний Хрест, організація католицької церкви Карітас.

Узагальнено розрізняють:

- навчання в однорічній професійній школі для підготовки виховательок для дитбудинків сімейного типу – “дитяче містечко” (термін навчання 1 рік);
- навчання у професійному училищі протягом двох років, що надає право працювати помічником вихователя у догляді за дітьми, професійне навчання у підвищеному спеціальному училищі;
- професійну підготовку вихователя, визнаного на державному рівні, у середньому спеціальному навчальному закладі соціальної педагогіки;
- підготовку соціальних педагогів у спеціальній вищій школі, термін навчання 3 роки;
- підготовку соціальних педагогів на спеціальних факультетах університетів “соціальна педагогіка” (термін навчання 5-6 років), які займаються викладацькою діяльністю у професійних школах соціально-педагогічної сфери [1].

Науково-практичний інтерес для професійної підготовки вихователів для різних типів дитбудинків в Україні становитиме вивчення навчальної програми професійної школи для підготовки вищезгаданих працівників.

Навчальна програма професійної школи, яка готує виховательок для роботи в дитбудинках сімейного типу в німецькомовних країнах, розрахована на 1 навчальний рік (1031 навчальна година, 35 тижнів теоретичного навчання і п’ятитижнева практика) [2].

Аналіз зазначених навчальних програм дає можливість з’ясувати рівень підготовленості виховательок. Зокрема, вони вивчають загальноосвітні та психолого-педагогічні предмети, гігієну, професійну орієнтацію і правознавство, культосвітні предмети, домоведення, до плану входять і додаткові навчальні заняття, практика. Програмою передбачаються також обов’язкові, пов’язані з фахом семінари, до яких повинні готуватися виховательки протягом перших трьох років своєї професійної діяльності. Навчання в школі завершується письмовим іспитом із психологічних та педагогічних дисциплін, після якого випускницям присвоюється кваліфікація “вихователь дитячого будинку”.

Під час навчання в однорічній школі виховательок дитбудинків багато уваги приділяється формуванню світогляду слухачок, розширенню їхніх знань про світ. Цьому сприяє вивчення як загальноосвітніх, так і спеціальних предметів. Слухачки одержують важливу, науково обґрунтовану інформацію про світ, про місце в ньому людини, з’ясовують релігійні та філософські проблеми життя, чіткіше визначають власні світоглядні позиції. Професійна підготовленість, що передбачає різноманітний внутрішній світ виховательки, є необхідною умовою гармонійного розвитку її вихованців. Визначеність позиції виховательки стає запорукою формування стабільних уявлень і переконань дітей.

Слухачки однорічної школи для підготовки виховательок дитбудинків поглиблюють свої знання в галузі суспільствознавства. Це відбувається насамперед у процесі вивчення релігійних предметів, діяльності засобів масової інформації, громадської роботи, основних соціальних проблем, соціальної педагогіки і соціальної психології, актуальних проблем молоді, молодіжного права. Вивчення суспільних предметів допомагає вихователькам краще орієнтуватися в суспільному і громадському житті, чіткіше визначати свою громадянську позицію. Завдяки цьому спілкування виховательки з дітьми має значний або й вирішальний вплив на процес формування у дітей громадянських установок та на заняття ними у майбутньому адекватної позиції у суспільстві [3].

У процесі професійної підготовки майбутніх виховательок для дитбудинків виняткового значення надається підготовці їх до формування безпосереднього, найближчого оточення вихованців: створення нової сім’ї, впливу на стосунки між дітьми, а також між дітьми та дорослими. На це спрямоване вивчення виховательками проблем релігійного виховання дитини, вікової психології, проблем шкільного навчання, проблем реконструкції

сім'ї та сімейної динаміки, особливостей роботи з важковиховуваними, методики проведення педагогічних і рольових ігор та організації свят. Цьому сприяє проведення різноманітних заходів у рамках дитячого містечка, у якому беруть участь виховательки і вихованці.

У процесі професійної підготовки виховательок вагомим значення надається підготовці, навчанню уміння організації побуту вихованців. Підготовка виховательок до розв'язання побутових проблем здійснюється в ході вивчення предметів доведення – дієтики та гігієни харчування, раціонального господарювання; гігієни – педіатрії, аутогенного тренування, гімнастики та аеробіки; мистецтва – організації свят, навчання інструментальної музики, співу, образотворчого мистецтва. Опанування виховательками відповідних знань і умінь має значення не лише для організації життя вихованців, але й для передачі їх вихованцям. Діти повинні поступово засвоїти те, що вміє робити їхня вихователька. З огляду на це слухачки однорічної школи виховательок для дитячих містечок вчать так, щоб навчати дітей [4].

Уесь процес професійної підготовки виховательок підпорядковано потребам формування особистості дитини. Разом з цим частина предметів, які викладаються майбутнім вихователькам, стосується власне особистісного аспекту виховання: релігійні та життєво важливі проблеми, релігійне виховання дитини, дитяча та юнацька література, вікова та педагогічна психологія, виховання в дитбудинках, проблеми шкільного навчання, робота з батьками, проблеми бездоглядності, статеве виховання, запобігання дитячій злочинності, робота з важковиховуваними. Програмою професійної підготовки передбачається також заняття з аутогенного тренування, гімнастики, рольових ігор, мови жестів, імпровізації, а також предметів мистецького циклу.

Вихованість дітей цих закладів є показником професіоналізму їх вихователів, а професійна підготовленість повинна бути спрямована на забезпечення вихованцям нормального повноцінного дитинства і на підготовку їх до майбутнього дорослого життя.

У підготовці виховательок для дитячих містечок одним з найважливіших елементів є поєднання теоретичного і практичного психолого-педагогічного навчання. Професійно складовою діяльності виховательки є навченість брати на себе відповідальність за виховання дітей, створювати навколо них атмосферу стабільності та захищеності. Професійна складова виховательки має передбачати готовність до розв'язання численних проблем як побутового, так і суто педагогічного характеру. Тому процес професійної підготовки виховательок для дитбудинків – дитячих містечок відзначається високим ступенем практично-життєвої доцільності. Важливою передумовою для успішної професійної підготовки виховательок для дитбудинків є система всебічного, психологічно обґрунтованого професійного відбору кандидаток на посаду виховательки, що включає докладне вивчення об'єктивних характеристик, тестування та практичну перевірку їхніх фахово-педагогічних, морально-психологічних і господарських якостей [5].

У ході професійної підготовки виховательок дитячих містечок великого значення надається також вивченню предметів психолого-педагогічного циклу, які мають виразну практичну спрямованість і безпосередню зорієнтованість на проблеми виховання дітей у системі дитбудинків дитячого містечка.

Підготовка виховательок до майбутньої професійної діяльності здійснюється шляхом опанування знань, умінь і навичок у різноманітних сферах діяльності, що має на меті забезпечити умови для ефективного впливу на особистісний розвиток та організацію побуту вихованців.

Кінцевий підсумок, результат кількарічного перебування дитини в дитячому містечку аналогічний з цілями вітчизняної системи соціального догляду, проте професійна підготовка виховательки для дитбудинків дитячих містечок передбачає чималий простір для підвищення її фахового та морально-психологічного рівня.

Професійна підготовка виховательок передбачає також їх постійне психолого-педагогічне самовдосконалення, сприяє розв'язанню їхніх власних життєвих та особистих

проблем, спирається на широку систему соціально-економічного захисту вихованців і співробітників дитячих містечок.

Таким чином, у Німеччині вихователька в дитячому містечку є центральною постаттю виховного процесу, через те головним завданням її професійної підготовки є навчання творчого, відповідального, гуманного мислення і діяння при розв'язанні найрізноманітніших практичних проблем виховання. Особливості здійснення такої підготовки потребують подальшого дослідження та впровадження раціональних ідей у практику роботи вітчизняних дитячих будинків сімейного типу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Badry G., Buchka M., Knapp R. Pädagogik Grundlagen und Arbeitsfelder. – Berlin. – Luchterhand. – 2002. – 389 S.
2. Bericht über die Verbesserung der Sekundarbildung: Politik, Ziele, Strukturen, Inhalt und Methoden. – Geneva. – December 2006. – 157 S.
3. Hederer I. Pädagogik / überlegungen zur Erziehung. – München – Wien. – Günter Olzog Verlag. – 2001. – 224 S.
4. Höltershinken D. Zur Situation des Studienganges der beruflichen Fachrichtung Sozialpädagogik // Bader R., Pätzold G (Hrsg). Ichrerbildung im Spannungsfeld von Wissenschaft und Beruf Bochum: Universitätsverlag Dr. N. Brockmeyer. – 1995. – S. 197 – 214.
5. Kinder- und Jugendhilfe im SOS – Kinderdorf “Saar”. – München. – Hrsg.: Socialpädagogisches Institut des SOS – Kinderdorf. – 1998. – 55 S.

Тименко В.Н.

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДЛЯ ДЕТСКИХ ДОМОВ СЕМЕЙНОГО ТИПА В ГЕРМАНИИ

Статья посвящена особенностям системы профессиональной подготовки будущих воспитателей для детских домов семейного типа в Германии, анализируется содержание учебных программ, а также особенности формирования профессиональной компетентности будущих воспитателей.

Ключевые слова: коммуникативная педагогика, профессиональная подготовка, воспитатель детского дома, учебная программа.

Timenko V. N.

PECULARITIES OF FUTURE TEACHER'S PROFESSIONAL TRAINING FOR CHILDREN'S HOME OF FAMILIE TYPE IN GERMANY

The article deals with the problems of the organization and pedagogical aspects of the professional education of a social worker in the university in the Germany. The author of the article gives characterizes professional competencies of a social worker as a subject of managerial activities in the educated sphere of social work. The mean types of interaction between a pedagogic personal as a student are analyzed.

Key words: communicative pedagogics, educator of child's house, professional education, curriculum.

УДК 37.013.42

Урсол О. В.

ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ “СОЦІАЛЬНА РОБОТА” З ВИКОРИСТАННЯМ КЕЙС-МЕТОДУ

Статтю присвячено дослідженню критеріїв та рівнів сформованості культури професійного спілкування майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: соціальна робота, майбутній соціальний працівник, професійна культура, професійне спілкування.